

ERKENNEN WIR BESSER DIE VOLKSVERRÄTERISCHE TUDEH - PARTEI !

Die Tudeh - Partei, die Schwester - Partei der DIT im Irak, hat in einem Schreiben des Zentralkomitees vom 20.5.1981 erklärt: "... daß sie aufgrund der Verantwortung, die sie gegenüber der iranischen Revolution, der Islamischen Republik und der revolutionären Bevölkerung trägt, sich verpflichtet fühlt, jede Erkenntnis, die die Partei über die Aktivitäten und Machenschaften der Konterrevolution für die Beseitigung der Islamischen Republik und den Errungenschaften der großen Revolution des iranischen Volkes besitzt, immer den zuständigen Behörden der Islamischen Republik zur Verfügung gestellt hat und stellen wird. Die Tudeh - Partei betrachtet es als eine große Ehre diesbezüglich für die Verteidigung der Revolution wirksame Dienste geleistet zu haben. ..."

Wir meinen dazu:

1. Die Tudeh - Partei war von Anfang an gegen den Kampf des Kurdischen Volkes im Iran. Sie haben mehrmals in Flugblättern u. in ihrer Partei-Zeitungen "Nameh-Mardom", die Fortschrittlichen Kurdischen Organisationen als Koterrevolutionäre bezeichnet. Die Tudeh-Partei behauptet, daß in Kurdistan nur Bachtiar-Anhänger u. Anhänger des gestürzten Schah einen Kampf gegen "Islamische Republik" wollen. Damit diskriminiert die Tudeh-Partei nicht nur den Kampf des Kurdischen Volkes, sondern auch alle Befreiungsbewegungen, Gruppe u. Organisationen im Ausland, die diesen Kampf unterstützen. Die Tudeh-Partei scheut sich auch nicht, die "Pasdaran", u. Armees u. ... die gegen Kurdische Volk brutal vorgehen, zu unterstützen. Ein wichtiges Beispiel dafür ist, daß sie die Namen von kurdischen Kämpfern (Feschmarga) an die "Pasdaran" weitergibt. Diese Aktivitäten haben der Tudeh-Partei im Kurdistan den Ruf eingebracht, eine Spitzelorganisation zu sein.
 2. Die Tudeh-Partei arbeitet mit einer Kurdischen Organisation zusammen, dies ist die reaktionäre Organisation Ghiadeh-Mowahat (Demokratische Partei Kurdistan im Irak), die von den Söhnen Barzani's geführt wird. Ghiadeh-Mowahat unterstützt die "Islamische Republik" u. führt Aktionen gegen den Kampf der Kurden im Iran durch. Der eine Führer von Ghiadeh Mowahat Masud-Barzani war 1979 in Israel u. ist dort von israelischen Geheimdienst - Mossad ausgebildet worden. Der andere Boris-Barzani hat während der Schah Zeit mit dem SAVAK zusammengearbeitet, u. so viele Kurdische Revolutionäre ins Gefängnis gebracht...
 3. Wir sind sowohl gegen die Regierung im Iran als auch im Irak, weil sie reaktionär u. volksfeindlich sind. Durch die Spitzel der Tudeh-Partei, sind wir hier im Ausland u. unsere Angehörigen im Iran bedroht. Deshalb fordern wir alle Antimperialisten, Antifaschisten u. Demokraten auf die Spitzelarbeiter der Tudeh-Partei zu verurteilen.
- Nieder mit allen Verrätern u. Spitzeln u. der Tudeh-Partei !
 - Nieder mit den reaktionären u. volksfeindlichen Regierungen im Iran und Irak !
 - Es lebe der demokratische u. antiimperialistische Kampf der Völker im Iran !
 - Es lebe der gerechte Kampf des Kurdischen Volkes für Selbstbestimmung !
 - Nieder mit dem Imperialismus, an der Spitze US-Imperialismus !
 - Hoch die internationale Solidarität !

F R I E D R I C H E N G E L S

R O L A K A R D I G U H E R T I N A

M E Y M Ū N D E J I B O N A

M I R O V

W E R G E R S O R O

B E R L I N 1 9 7 9

Ji çapkirinên Komela Xwendekarên Kurd li Ewropa

KSSE - Publication

Kar kanfya her dewlemendbûnekê ye, weha Zanistvanên Abûriya Siyasî dibêjin. Ew bi xweji bi rasti wehayê-li teniştî Serûstiyê a jêre madê pêşkes dike, a ew wê dugheze ji bona dewlemendbûnê. Lêbelê ew hêji bê sinor mezintire ji vê. Ew bingehê pêşiyê ê mercê her jîna mirovanyê ye, û bi rasti bi nêrdewaneke weha ,ku em tanî radeyekî divê bêjin: Wî Mirov bi xwe afirandin.

Berî çend hezar sal, di pêlekê de ku hêji bi hûr bûn nikare bête nîşankirin, di vê pêla ji dema pêşketina erdê a ku Giyolog jêre dema pêş hatina sîsya dibêjin, dibêji di dawîya wê de be, li cihekî germ ji erdê dijya, dibe li cihekî pir fireh û gewre ku iro hatiye dagirtin bi ava Oziyanê Hindî-celebek ji Meymûnan mîna Mirovan bûn gihabûne pêşvektineke pir bilind. Darwin pesindaneke nêzik da me ji bona van Bavfirên me.⁺ Ewana bi pîrbûn bi mûbûn, bi Rîbûn û guh belbûn û nala Keryan li ser daran dijyan.⁺

Bi kêrkirina rengê jiyana wan ê ji destan karekî din dixwest di hilkişandinê de nemîna ê lîngan bû, van Meymûnên han dest pêkirin bi meşê li ser erda rast, nema xwe dida ser destên xwe û her û her bêtir çûnek şîpyayî werdigirt. Bivêre GAVA GIRING BÛ JI BONA GUHEZTINA MEYMUN JI BONA MIROV.

Hemû Meymûnên mîna Mirov ên hêji neha dijî dikarin li ser xwe rep rawestî. û xwe li ser herdû lîngan bi tenha bi pêşkevin. Lêbelê bes bi tenê ji bona pêwîstiyê û pir bi bêvacî. Meşa wîyî seruşti dibe bi rengê niv rabûyî û pêwîst dike bikaranîna destan. Pîranya wan lepên destên xwe datînin ser erdê û laş di hejînin bi piyên kişandî navbera destên dirêj, nala Tawîkî ,ê li ser gopala dire. Bi carekê em dikarin li cem Meymûnan hemû koçên guheztinê ji çûnê li ser herçaran tanî meşê li ser herdû lîngan hêji bibînin. Lêbelê ev gêweyê dawî di meşê de bi carekê ji neçarî dihate bi karanîna di pêwestiyê de .

Eger çûna rabûyî li nik Bavfirên meyî bi mû di pêşî de rêzanbê û bi demê re hat bû pêwîstî, weha evaya merc dike, ku dest bi demê re hin bi hin bi jêhatbûnên din rabîn. Li Nik Meymûnan jî tê ditin tanî radeyekî pîrvekirina kar di navbera dest û lîngan de. Dest, mîna hatiye gotin, li cem hilkişandinê bi rengê din tê bikaranîna û nemîna bi karanîna lîng. Dest bi bêtirbûn tê bi karanîna ji bona jêkirinê û girtina xwarinê, wek evaya li nik heywanên bi şîrî nizim bi qaramûşkê pêşî tê pêkanîn. Bi wan hinên ji Meymûnan ji xwe re hêlîna di dara de avadîkin, yanji weke Şîmpanze dike, ku ji xwe re banan ava dikin di nava çiquliyên de ji bona parastinê ji sermê û germbûnê. Bi wan daran digrin ji bona li berxwe danê beramberî neyarên xwe, yanji wan bi mewan û kevîran dibarînin. Bi wan di dibûnê de ew bi hin karên sivîk radibin ên ku pê Mirovan teqlidîkin. Lêbelê bi xwe li vê derê tê xuyanîkirin, bê çiqasî mezîne dîrbûna ji hev di navera destên ne bi pêşketî bi xweji ên meymûnên pir mîna Mirov û destên di rêya kar de ku beçêzar salan ên Mirovan pir bi bilindî hatiye gûr kirin.

⁺Darwin (1809-1882)

⁺Biner li Ch: Darwin. "The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex"

Vol. I, London, 1871

Jimara hestî û gurçikan û rêk û pêkxistina wan li nik herduwan nala hevin; lêbelê destên nizimtirin Hov di kare bi sedan ji pêrabûnan rabe, ku bi carekê destê Meymûneki nikare hawê wan bike. Hîç destê Meymûneki carekê ji caran nikaribû xerabtirin kêra kevir çêbikin.

Pêrabûnên ku Bapfirên me di dema guheztinê de ji Meymûna bona Mirov di çûna derbasbûna bi hezaran sal hêdi hêdi fêrbûn bi kirina destên li gora dorhêla xwe, di pêşî de ev pêrabûnên han dikarin bes pir hêsan bûna. Nizimtirin Hovber, bi xwe ên berjêrbûn Rewşeke pir mîna Heywanan, bi xwe di wê demê de ji mero dikare bêje ku laşên wanji hate winda kirin, tevliwêji ewana her û her/^{hêji} bilindtirbûn ji van Vejandvanên guheztinê. Tanî ji kevirê pêşî di rêya destê Mirov de kêr çêbû, dibe pêlên dirêj di sere derbasbûne, ku beramberî wê demên mêjûyî ji me re nas bê giranbûn tîn xuyani kirin. Lêbelê gava girîg hate kirin: DEST HATE AZADKIRIN û ji wê çaxê de her û her di karî bû jîrbûnên nuh ji we re wergire, û pêrejî wergirtina nerbûna mezin wîraset dikir, û ji Nîşgekî ji bona ên din ew gewretir dibû.

Weha dest ne bes tenê Destikê kare, EW BI XWE JÎ BERKIRINA KAR BI XWE YE. Bes bi teha di rêya kar de, bi rêya wekxewkirina her/^{her} bi rabûna pêrabûnên nuh, di rêya wîrasetê ê gurçikan, girêdanên hestiyên û her wehaji di demên dirêj de hestî bi xwe, ên bi carekê di rêya kar de nemaze pêkhatine, û di rêya her û her ji nuhve bi karanîna van jîrbûnên wîrasetî li ser pêrabûnên nuh û her û her bêtir dijar tirdibû destê Mirov giha wê nêrdewana bilindbûnê ji kêmalê, ku li ser dikaribû vejanda, nala hêzeke canbaz, Wêneyên Refael, Pûtên Thorvaldsen û Mûsiqa Paganin⁺⁺.

Lêbelê dest ne bi tenha xwe bû. Ew bes yek libatê bi tenha ê yek tevû, pir bilind ji laşê bihev re hatibû danîn. Û çî ji bona dest baş dihat, wehaji ji bona tevaya laş baş dihat, ê jêre wî kardikir- û evjî bi du awayî. Di Pişîde bi pê- a qanûna wekhevîna şînbûnê, mîna Darwin nav lêkir. Li gora vê qanûna hanê rengên nîşankirî ên perçên yeka yekan ji ên hebûnên Zindî her û her girêdayîne bi rengên nîşankirî ji perçên din, ên diyardibin hîç tu pêwendî bi ên din re nînin. Weha hemû Cenawerên, ên Malikên xwîna wanî sor malikên wan bê nîşkin û ên pişt serê wan bi movika pêşî ji hestiyê pîştî tî girêdan di rêya movikeke cewî re, bê ji rê derketî ji bi memikên şîrin jibona şîrdana Zarokên xwe. Weha li nik cenawerên bi memikên ^{ên} qelaştî bi rêzan dighên hûrên ji bona careke din kalandinê. Guhertina rengên nîşankirî bi xwe/^{guhertina} rengê perçên din ji laş digîşînin, bêyî ku em bikaribin vê pêwendiyê bidin xuyankirin. Pisîkê bi carekê sîpî û çavşîn her û her,

+Raffael (1483-1520) Resamekî Italyî mezîni di pêla Vejandinê de. Belavker.

++ Thorvaldsen (1782-1844) Pûtçêkirvanekî Denmarkiyî bi nav û den. Belavker.

+++ Paganini (1782-1840) Kemanvanekî Italiyî mezîni. Belavker.

yaŋŋ bigir her tim, kere. Hêdf hêdf basbûna jîrbûna destê Mirov û pêrejî gavkirina pêşketina ling ji çûna rabûyî li ser xwe bêgûman wehaji di rêya wekhevîbûnê qanûna şînbûnê li ser percên din ji dezgahê Zindî pêkêr dike. Belê ev bikêrkirina hanê hêji pir kêr hatiye lêgerandin, em li vir nikarin ji wê bêtir bikin, ji bil ku bi tevayî em nîsan bidin.

Dûrtir giringtîrê pêkêrkirina xweserî, dikare bête derxistin, li ser pêşveketina dest ku li ser dezgahê Zindiyî dine. Weke hatiye gotin, Bapîrên meyfîna Meymûnan bi hevrebûn; bi xwe diyare nabit, Mirov, ê civakîjîfî cenawere, ji Bapîrên xweser ne civakî bêtin derxistin. Serdariya ser serûştîyê, ev serdariya bi pêşvekitina dest destpêkir, bi kar re, bi her gaveke ber bi pêş de firehkir dîrbûna dîtina Mirovan. Di Tîştên Serûştîyê de wî her û her nuh di dozî, ku tanî neha rewşên nenasbûn. Ji aliyî din de, pêşkeftîna Kanîyarmetî dida bi pêwîstî, bi gihandina Andamên Civakê li gel hev nêzîktir bighên hev, ev jî bi pîrkirina pêrabûnê yarmetiyên bi hev re, kirinên bi hev re û bi gîyarîkirina sîda wê ligel hev kirinê ji bona her yekefî wî ew dida xuyankirin. bi kurtî, Mîrovên dihatin kirin tîgihan, ku ew ji hev re TÎŞTEKÎ DIXWAZIN BÊ-JIN. Pêwîstiyê jî xwe re dezgehê xwe afirand. Gerdena Meymûnî li paşvemayî xwe hêdf hêdf lêbelê rep û rast pêktanî, di rêya bi rêxistinîna deng û her û her pêşveexistina wî, û dezgehên dev hêdf hêdfî fêrbûn tîpekê li dû a din zelal biaxivin.

Ev daxuyankirina han jî bona pêkhatina zîman jî û bi kar re bi tenha xwe raste, burhandike beramberkirin bi cenaweran re. Ev hindigbûna ku cenawerên bi xwe bêtir tirîna pêşketî, hevdu xwe bi xwe jihevrebêjin, ew dikarin ji hevdu re bêjin jî bîyî peyivandina zelal. Di zînetî serûştîyê de hîç cenawerek bi kêmanîyekê tîdêrnaxîne, ku nikare bi peyive yan jî zîmanê Mirov nikare li berkeve. Bi carekê tîştefî dine, gava ew di rêya Mirovan de bête perwerdekirin, Seg û Hesp bi dan û sitandinê wan re bi Mirovan re guhefî wehayî bağê wan çêbû jî bona peyva zelal, ku ew her zîmanekî wîsa bi hêsanî fêrbibin liberkevin di nava sînorê berê ketina serê wan. Wana jî bona xwe hêji karîna wergirtin jî bona tîderxistinîna mîna hogîryê bi Mirovan re, sîfîpsîyê hd., ên jî bona wan berê nenasbûn; û Kî pir bi cenawerên weha re dide û distîne, dê dijwar be li ser wî xwe bikaribe jî wê baweriyê bikîfîne, ku bûyînê pir hene tîrdîkin, ku ew NEHA nekarîna peyivandinê mîna kêmanîyekê dibînin, mexabin, ew nayête dermankirin jî ber dezgehên deng pir bi pîrbûn di berekî nîganîfîrî/hatine îxtîsaskirin. Lêbelê bi hebûna dezgeh, li wir jî ev nekarîbûna han tîhilanîna di nava çînin sînor de. Dezgehên dev ê tulûran jî bîngehî cudane jî ên Mirov, û belê jî Tulûr cenawerên bi tenha xwe ne, ên dikarin fêrfî peyvê bibin; û tulûrê bi pîstîrîna deng, Dêpega, bi baştîrîna di peyive. Mero nabêje, ku ew libernameke, bê ka ew çî dibêje. Bê gotîne ew dê veşîrîne di demjîmarên dirêj hemû jî berkirinê xwe bes tenê jî hizkirina wî jî peyvê re û şîrîna

bûna mana wî di nava Xelkê de. Lêbelê wehaji li gora sinorê berê ketinên serê, wî wehaji ew dikare fêrf li berketinê bibe, bê ka çi dibêje. Mero pepegayeki fêrf xebera bide, weha ku ew remanekê werdigre li ser vegrandina wan (evaya pêmi- jûlbûneke ji ên ku Deryavan jê hez dikin ên ji cihên germ vedgerin); mero wî mîna şîfirogeke Berlîni. Wehaji ev karê wiye gava ew parsa şeranyê dike. Di pêşî de kar, di pişt re û dûra pêrejî ziman- evana herdu palpêdanên bin- gehîne, ên dibin kêra wan de Mejiyê meymûn hêdf hêdf bû mejiyê Mirov, tevî ku mejiyê Mirov mîna ê meymûne, ew jê mezintire û gelekî bêtir gihayî tire. Bi her û her pêşketina Meji re jî dest bi dest çareyên wîyî din jî her û her bi pêşdiketin, dezgehên têderxistinê. Weke ku pêşketina zimani hêdf hêdf ten- gal dike bi pêwistî başkirinekê biramber di dezgehê bihistinê de, wehaji pêşketina meji bi carekê tengal dibe, pêşketina tevaya têderxistinê bi hev re. Raz pir bêtir durtir jî Mirov dibîne, lêbelê çavê Mirov pir bêtir di Tîştan de dibîne ji çavên baz. Seg, bêvila wî pir bêtir jî a Mirov bihnê dike, lêbelê ew nikare yekî jî sedî jî perçe jî bêhnê, ên jî bona Mirov nîşanên rûçikên tişt- tanin. Û têderxistinê destdanê, a li nik meymûn bigir pir di rengê xweyî hov- beryê û xavîyê de ye, di pêşî de bi destê Mirov bi xwe, di rêya kar de, hate bi pêşvexistin.

Bi kêrkirina pêşvexistina meji û têderxistinê berdestên wî, ê xwe bêtir her û her liberketina şiyarbûnê, û başkirina karîne jî bona bi rûtkirinê û teva- yfkirinê gewretirdikir -van bi carekê di kar û ziman de kêrdikir û da herdu- wa her û her palpêdanên nuh jî bona pêşveketinê bilindtir, pêşketinek bilid- tir ku nehate dawfkirin bi gava ku Merov bi carekê jî meymûn hate cuda kirin. Lêbelê jî wê çaxê de her û her bi pêş de çû û gavên mezin bi pêş de da, pêş- veçûnê weha gewre ku di hatinê cuda kirin bi dirêjbûnê berê wan, bi cuda- bûna Gelan û cudabûna pêlan ve, carcaran bi xwe hate birin di rêya xwepaşki- şandina cih û demê de, lê bi tevayî pêşketineke pir gewre û mezin bû; jî alf- yekî de bi hêz û hiner bi pêşveda, jî alfîyê din de bi berekî nîşankirî hate birêkirin dirêya perçeyekî nuh de bi derketina Merovê temankirî ew jî hate derketin, ev perçê han bi xwe, CIVAK bi xwe bû.

Bi sed hezaran sal- di mêjûwa erdê de ne bêtir jî sanîyekê di jîna Mirov de⁺ bi xwe derbasbûn, berî jî Birek jî meymûnê bi daranve hildikişyan Civakek jî Mirovan bêtin derketin. Lêbelê di dawîya dawî de ew li vir bû. Û çî em careke din mîna nîşana cudabûnê di navbera Birek jî meymûnan û Civaka Mirovan de dibînin? KAR. Bira Meymûnan razî dibû bi çêrandina mîrga xwe, a

+ Li gora Sir W. Thomson, Jîrvanekî bi navê deng di wî warê han de, bi KÊMANÎ NE BÊTIR JI SED MİLYON SAL dibe ku hatine derbaskirin jî çaxa, ku erd weha hatibû sarkirin tanî sinorekî, ku rê dida bi şînayî û Cenaweran li ser wê bikaribana bijyana.

gihabûyê di rêya rewşa glyograffî de yanî di rêya pevçûna bi Birên dorhê-
la xwe re; ew radibûn bi guheztinê Warên xwe û bi pevçûnan, ji bona mêrgên
çêrên nuh ji xwe re bigrin, lê wan nikarî bûn ji mêrgên çêrên xwe bêtir wer-
girtana ji çêra ku serûgîtiyê bi xwe dida, ji xweynî ku wan ew mêrgên han
bê şiyarbûn bi sergoyê xwe sergodikirin. Di wê çaxa ku tevaya mêrgên çêrê
hebûn hatin girtin, nema di karfû bi carekê bêtir pîrbûna Jimara Meymûna
biba; Jimara Cenaweran bi xwe di bastirîn zînet/dîkarî/bûna xwe bimîne. Lê-
belê li nik tevaya Cenaweran bi nêrdewaneke bilind windakirina rijandina
xwarinê tê dîtin, û pêrejî qirkirina katê xwarinê di şînbûna wan de. Gur na-
parêze, mîna Nêçirvan, pezaçkovî, a jê re saleke din çêlfkekê dê bide; Bizin li
Yûnanê, ên darên şîfî biçûk di çêrin, berî ew gewrebibin, wan tevaya çiyayên
welêt çêrandin, kalkirin. Ev "awayê talankirinê" cenaweran li nik guhertina
hêfî hêfî a Celeban roleke giring dilîze, evjî bi zordarkirina wî li wan
xwarinekedin, ji xeynî a ew li ser fêrbibûn, xwe fêrî wê bikin, bipêvê xwîna
wan suwarbûneke Kîmyayî diherdigre, û tevaya pêkhatina laş hêfî hêfî dê
bibe yekefî din, di çaxa Celebê wek xwe mayî ew tîr mirandin. Rê gûman, ku
vî awayê talankirinê bi xurtî yarmetî da bi kirina Rapîrên me bi Mirov. Li
nik Rehekê jî meymûnan, ku ew bi jîrbûnê û karfîna xwewek kirinê pîr li pê-
şîya ên din teva bû, divabû awayê talankirinê bighê wêderê, ku jimara xwari-
na şînehê xwe bêtir û bêtir pirtirdikir, ku ji xwarina şînahî perçên dihatin
xwarin bêtir û bêtir ji bona xwarinê dihatin, bi kurtî, Xwarin her û her rengên
wê pîr tîr dibûn û pêrejî perçên têde di ketin laş, Mercên Kîmyayî ji bona
kirina Mirovan. Lêbelê evaya bi carekê hêjî bi xwe ne kar bû. Kar destpêkir
bi çêkirina Destikan. Û çîne kevintirîn Destik, ên em li ber xwe dibînin? Kevin-
tirîn destik di navbera tiştên dîfî de ên Mirovên berî mêjûwê li dû xwe hiş-
tibûn û li gora şeweyê jîna Gelên pêgî di mêjûyê de û her wehaji mîna şe-
weyê jîna ên nehayî xavtîr û hov, çîye? Destikên Nêçîr û ên girtina masiyan
bûn, ên pêgî bi xwe jî Çekbûn. Lêbelê Nêçîr û Girtina masiyan mercî dikin gu-
heztin ji xwarina şînayîfî xurû ji bona xwarina goşt û şînahî bi hev re,
û li vir careke din me gaveke giring heye ji bona kirina Mirovan. Xwarina
goştî di nav de bi girî di zîneteke temamkirî de tiştên bîngehî hene, ên laş
ji bona guhertina xwarinê di malikên xwe/pêwîste; wêna dema herifandina xwa-
rinê kurt kir û pêrejî kurtkirina demê ji bona şîniyên din, ji bona pêkêr-
kirinê bi hev re li gora jîna şînbûnê. Bûn ê mîna pêkêrkirinê laşbûn, û
bi veyekê bêtir dem bi destket, bêtir ji tişt û bêtir dilşad ji bona pêra-
bûna bi jîna cenawer bi xwe. Û çîqasî bêtir Mirovê dihatê kirin xwe jî şî-
nahî dîrdikir, weha deha wî xwe bêtir ji li ser cenawer bilindikir. Mîna ho-
giriya xwarina şînahî bi goşt re pişk û seğên hov kirin Peya ji bona Mirov,
weha hogiriya xwarina goştî li teniştê xwarina şînahî bi bîngehî yarmetî kir,
ji bona dana Mirovê dihatê kirin bêtir laşê bihêz û ser xwe bûn.

Lêbelê bi bingehîrîn kêra xwarina goşt li ser mejî bû,ê neha ji bona xwarina wî û pêşketina wî tistên pêwîst pir bi bêtîrbûn ji berê jê re di hatin, û wî xwe ji ber veyekê dikaribû Nîfş bi Nîfş bi leztir û bêtîr baştir bi pêş xista.Ger bi dilê Giya Xweran bi yanjî ne bi dilê wan bin,Mîrov ne dikarî bû biba Mîrov bê xwrina goşt,û eger xwarina goşt jî li nik hemû Mile-tên ji me re nas di çaxekê ji çaxan de carekê ew gihandin xwarina Mirovan (Bapîrên Berlînya,Weletab yanjî Wilz,wana hêjî di sedsalên Dehan de Bav û Dêyên xwe dixwarin)⁺,weha evaya iro nema bi serê me dike ve.

Xwarina goşt gihande du gavê nuhî pir giring ji bona pêşketinê:ji bona bi karanfina Ar û ji bona xwedîkirina Cenaweran.A pêşî bi hevkerkirina Herifandinê xwarinê hêjî bêtîr kurtkir,evjî bi anfina wê xwarina nivherifandî ji bona dev,weha mero dikare bêje,gava dudwa xwarina goşt bêtîrkir,evjî bi vekirina wê li tenişt Nêçîrê kaniyeke nuh li du hev ji bona jê anînê,û jivê bêtîr jî didayê,xwarineke nuh ji şîr û Jêderketinên wî bi kêmanî xwarineke mîna goşt bi tevlihevbûnên tiştên wî.Weha her du gav xweser bûn çarên rizgarkirina Mîrov;dibe , ku em li vir pir bi dûrkevin,ger em bi kêrîkirinên wanî ne xweser bi dûr û dirêjî bidin xuyanîkirin,tevfî ku ew wehaji bilindbûneke wanî gewre heye ji bona pêşketina Mîrov û civakê.

Veke ku Mîrov fêrî xwarina her tiştê dihate xwarin bû,wehaji ew hînbû di her menaxekî de bijî.Ew belavbû li ser tevaya zemîna li ser dihate rûniştin,ew cenawerê bi tenha xwe bû,ê dikaribû bi xwe vê yeka han bike.Hemû Cenawerên din,ên fêrî ser hemû menaxan bûn,ew ne ji xwe fêrî vê bûn,bes bi tenha ew fêrbûn di rêya gihandina wan bi Mirovan re:ên kedfî û ên Kovfî.Û barkirin ji menaxên mîna xwe germ,warê wanî kevinî kevnar,ji bona warên sartir,cihê wal xwe parî havîn û zivistanê dike,pêwîstiyên nuh afirandin:Xanfî û Cil ji bona parastinê ji sermê û şilbûnê,berên karê nuh û pêrejî jêbatbûnên nuh,ên Mîrov her û her ji cenawer dûrtîrdikirin.

Di rêya bihevkerkirina Dest ,libatên ziman û mejî ne bes tenê li nik her tekefî,lêbelê jî di Civakê de,Mîrov bikarîna bûn her û her bi rabûnên dij-tartir pêrabîn,her û her Armancên bilindtir ji xwe re deynin û bighên wan. Her bi xwe ji Nîfşekê tanî ê din dibû yekefî din,bêtîr baştir û celebên dir bêtîr.Ji bona Nêçîrê û xwedîkirina Tersê pêvebû çandî,ji bona vê çandîyê Rêsandin û Tevin pêvebû,çêkirina Mêtalan,çêkirina firaxên qehvikan û çûn û hatina deryayî pêvebûn.Li tenişt Bazirganyê û Destkaryê peyadabû di dawîya dawî de Huner û Zanîstî,ji Êlan Milet û Dewlet derketin.Mafe û

⁺ Mîta Engels mikurbûna Keşê Elmanî Labeo Notker(nêzîka 952-1022)a di nivîs-tokê"Deutsche Rechtsalterthümer",Göttingen 1828,S.488,hatibû.Ev Mikurbûna han Engels wergirtibû ji Jacob Grimm,di nivîstoka jorî de,ji bona Kurê xwe,ê nehatê dawî kirin,"Mêjûwa Îrlanda".Belav ker

Siyaset xwe bi pêşveçistin, û bi wan re ji wênekirina mirêk kirina jîna Mirovanyê a xerîbûnê di Serê Mirovan de: Oldarî. Beramberî tevaya van pêkhatinan, ên di pêşî de xwe nala berkirina Serî derdixistin û ên dihatin derketin bi serdarîkirina civaka mirovanyê, durustkirinên karên dest ên bêtir jiber. Xwe fedkîrî xwe dan ber bi paş de; û nemaze weha bêtir, gava Serê ku kar datanî ji berê di koceke pir zû de ji pêşveketina civaka Mirovanyê (ji bona Nimûne di berê de di Mala hov de), wî dikaribû karê datanî di rêya destên dinre bi anîya bi cih ji dêlva bi destên xwe ve. Ji bona Serî, ji bona pêşveketin û jêhatbûnên Meji tevaya bi destketinên bi pêşketina lezbûna Bajêrtiyê pêve hate girêdan. Mirovan xwe fêrî ser kirin, kirinên xwe ji remankirinên xwe derxinin ji dêlva ew ji pêwistiyê xwe wan derxinin (ên bêgotine xwe di Serî de careke din mirêkdikin, tên ji bona giyarbûnê) - û weha bi demê re peydabû ev Nemûneyî Cihanbînî, ê bi xwe ji dema windabûna Cihana Kevin de tevaya Serîyan serdarkir. Ew hêjî weha pir serdaryê dike, ku bi xwe Lêgerandvanên serûştîyî metiryalistîrên dibustana Darwin ew nikarin ji xwe re ji remaneke eşkere ji bona peydabûna Mirovan pêkbinin, ji ber ew di bin kêra Idyolocîkê dene, rola kar pêrûnanên, ew rola ku kar pêrabû di vê pêşketina han de.

Cenawer, wek ku me berê da xuyanîkirin, ew jî nala Mirov, di rêya jêhatbûnên xwe de serûştîya derveyî xwe dughere, ger ev jî ne bi wê pîvanê a li nik Mirov, û ev guhertinên ku di rêya wê de di dorhêla wê de dibin ew kêrdikin, mina me dît, careke din bi guhertin li ser ê xudanê wan guhertinan ji nuh ve. Ji ber di serûştîyê de tiştek bi tenha xwe nayête kirin. Her xuyanîyek kêr dike di a din de. û bi serberjêrî vê jî, û ji ber bi piranî jibîrkirina vê tevgera tevayî û bibevekerkirina tevayî, ku Lêgerandvanên serûştîyên me jibîradikin, rê li ber wan dikre, ku ew nikarin remaneke diyar pêkbinin li ser hê-santîrîn tişt. Me dît, bê çawa bizinan careke din daristankirin li Yûnanê rê liberdigirin; li Sankt Helena bizin û berazên ku Deryavanên pêşî bi xwe re anîn vê girava han, wan bigir dikaribûn tevaya şînahî û gihayê kevnî vê giravê qirbikin, û weha wan beyar amadekirin, ku li ser giya û şînahiya di pişt re Deryavanên din û Avayîvanan bi xwe re anîn dikaribûn belav bibin. Lêbelê gava cenawer pêkêrbûneke timî di serûştîya dorhêla xwe de dike, weha ev pêkêrkirin bêyî wê tê kirin, ji bona van cenaweran bi xwe ew lihevraştatîneke. Lêbelê çiqasî Mirov bêti xwe ji cenaweran dûrdikîna beha bêtir bi kêrkirinên wan di serûştîyê de rûçîkefî binêt, bi rêdanîn, li ser armancên nîşankîrî û berê naskîrî jêhatbûnên wan ber werdîgirt. Cenawer şînahiya cihefî gewre qirdike, bêyî bizanibin, bê ka ew çidikin. Mirov vê şînahyê qirdike, ji bona beyaran bi genim û ceh biçîne yan jî bi şiv û darên tîrî biçîne, ku ew dizane ji wan dê pir qat ji tovên xwe lê vegerinin. Ew şînahê û cenawerên kefî ji welatekî dugheze welatekî din, ên bi sîd, û weha şînahî û jîna cenawer a perçên gewre ji dunyayê dughere. Hêjî bêtir.

Di rêya xwedfikirina çêkirinê re dê şînayê û cenawer di bin destên Mirov de weha bêtin guhertin, ku ew careke din nema tên naskirin. Şînayiyên bêjî, ên ji wan celebên genim û cehên me ji wan dadikevin, dê hêjî li wan tên gerandin, li bê sûd. Ji kifjan cenawerên kovî segên me, ên bi xwe di nava xwe de weha cudane, yanji bi xweji rehên hespên meyfî pir, ji ku koka wan tê, ev bi xwe ji hêjî her û her li ser gift û go tê kirin.

Ev bi xwe tiştekî eşkereye, ku hiç nayê bîra me ji bona cenaweran nayîn bikin karîna rabûna wan bi rengekî rêdanîn û berê nêtkirî. Bi beraeqlûbê vê. Rengê pêrabûna bi rêxistî bi xwe di katbûnê de li her derê tê dîtin, li wî cihê ku Protoplasma, sipika jîndar peydadibe û lêvedgerfîne, yanî livandinên nîşankirî, eger ew bi xwe ji hêjî weha pir hêsan bin jî mîna sebebeke bikêrkirineke derveyî nîşankirî. Lêvegerandinên weha tên dîtin, li wêderê ku hêjî bi carekê Malîkek niye, yanji bi xwe Malîkek damar niye. Bê çawa Insektên şînayê dixun nêçîra xwe digrin, ev rengê han her wehaji bi xwe derdixfîne tanî şînorekî mîna rêdanfînekê, tev ev bi xwe ji bi carekê bê şiyarbûn tê kirin. Li nik cenaweran karîbûnê xwe bi pê şiyarbûn û pêrabûneke bi rêxistîtîr pêşvedixfînin bi pêwendiyê li gel pêşvexistîna sustêma damaran û li nik cenawerên bi şîr ew gihane bi xwe nêrdewaneke pilînd. Di nêçîra rofîyan de li Ingilîstanê mero dikare her roj bibîne, bê çîqasî bi hûr û wîrdî rofî mezinbûna naskirîna xweyî cih dizane bikarbîne, ji bona xwe ji ên pera pey didin xelasbîke, û bê çîqasî baş ew tevaya çakbûnên erdê nas dike û bi kartîne ji bona perdana pey xwe bîne bîrîn. Bi rabûn û rûniştîna me bi cenawerên ku bi kedîbûna xwe bi Mirovan re bi bêtîr pêşketîne her roj mero dikare bibîne nişanên jîrbûnê ku bi carekê mîna ên ku em li nik Menalan dibînin. Mîna ku pêşketîna mêjûwa katbûna Mirov di zîkmakîya dêya xwe de bes bi tenha lêvegerandîneke kurtkiriye a mêjûwa pêşveçûna Lase li nik Bapîrên meyfî cenawer bi dirêjbûna bi milyon ji salan, destpêkirin ji kurm, pêktîne, weha pêşveketîna remanê li nik Menalên Mirovan, ew bi xwe hêjî bi tenha kurtkirîneke bêtîre ji vegeandîna pêşveketîna jîrbûnê li nik wan Bapîrên me, bi kêmanî li nik ên paşîn. Lêbelê tevaya pêrabûnên bi rêxistî ên tevaya cenaweran nikarîbûn erdê bi mora daxwazên xwe morbikin. Evaya pişk û pare Mirov bû.

Bi kurtî, Cenawer serûştîya derve bi tenha bi KARTIYE û bi hêsanî guhertîna dixê ser di rêya hebûna xwe de; Mirov wê di rêya guhertînen xwe de ji bona bikaranîne ji bona armancên xwe çêdike, wê SERDAR dike. ^{EV}Û Cûdabûna cewherî dawîye di navbera Mirov û tevaya cenaweran de ye, û ev bi xwe ji carekê din kare, ^{bi}ê/vê cûdabûna hanê pêkêrdike.¹

Nabe em pir zor pesnê xwe bidin bi serketînen me Mirovan li ser serûştîyê. Ji bona bi her serketîneke wisa ew tola xwe ji me werdigre.

¹ Li kenarê Destnivîsandîna vê pirtûkê bi xamê hatiye nivîsandin: "Qenctîrkirî"

Her bi serketinek belê di xêza xweyf pêşîde havilên wê hene, ên me rûmandi-
kirin, lêbelê di xêza xweyf dudwa û sisyande bihev kêrkirinên wêyf bi carekê
ji hevcuda û negûmankirî hene, ên pir carî van havilên pêşî careke din radi-
kin. Xelkên ku li welatê navbera dicîle û furatê, li yûnanê, li asya biçûk û
cihên din daristan qirdikirin ji bona erdên çandinyê bi destên xwe xînin,
wan xewin nedikirin, ku ew bi vî karî pêre bingeh datinin ji bona berfikirina
van welatan a neha, ji ber wana bi wêrankirina daristanan re cihên civandina
hêwîbûnê û parastinên wêjî wêrankirin⁺. Italyên alp, ên daristanên sinoberî
bi tengala bakurî çiyêve bi pir guhpêdan diparastin, wana daristanên çiyê
ên sinober aliyê berjêr qirdikirin, hiç nedihate bîra wan, ku ew pê xwedîbûna
terş li cihê xwe werandikin; wana hêjî kêmtir bîr nedikir, ku wan bi pê vî karî
kaniyên çiyayên xwe di dirêjbûna perçeyê mezin ji salê ji avê bê pardikirin,
ji ber vê yekê van kaniyan di dema baranê de weha pir bi xurtî şapanên avê
bi lehî dikaribûn berdana ser destê. Belavkirvanên betata li ewropa ne di
zanîbûn, ku ew bi van dobelanên ardî re bi xwejî nexweşîya Skrofel belavkirin.
Û weha li nik her gavekê emê dê bîn bi bîrxistin, ku em bi carekê nikarin
serûştîyê serdarbikin, mîna ku Vekirvanek Miletêkî biyanî serdardike, mîna
Merevekfî, ku ew li derveyî serûştîyê radiweste- lêbelê divê ku em bi goşt,
bi xwîn û mejiyên xwe ve jê bin û di nivê nava wê de bin, û ku tevaya ser-
dariya me liser wê di wirde têditin, bi cudabûna beramberî tevaya Vejanvânên
din, em dikarin qanûnên wê nasbikin û wan rast dikarin bi karbînin.
Û bi rastî roj bi roj em fêrdibin qanûnê wê rastir liberkevin, û pêkêrkiri-
nên destdirêjya xwe ên dûr û nêzîk di Çûna mîna xwe de a serûştîyê de li
berkevin. Nemaze ji dema gavên gewreyî mezin ên ku zanistîya serûştîyê di
vî sedsalên han de avêtine bi pêşî de, em dê bikaribin bêtir û bêtir nasbikin
dûrtirîn pêkêrkirinên serûştîyî jî ên karên meyî rojane, bi kêmanî di warê
berkirine de û bi vê re jî dê fêrbibin bi zalbûna wê. Lêbelê çiqasî ev bête
kirin, deha bêtir dê Mirov xwe careke din mîna yekbûnekê bi serûştîyê re ne
bes tenê pêtêderxînin, lêbelê jî wê bizanibin, û çiqasî bête nebit ew remana
bêvac û dijî serûştîyê, a dibêje bi dujminatîyê di navbera hiş û matiryê de,
di navbera Mirov û serûştîyê de, di navbera can û laş de, mîna ew jî dema
hîlweşandina Kilasfîyî Kevnarî li ewropa derdiket û wê di Filetyê de bilind-
tirîn pêsketina xwe pê werdigirt.

⁺Di pîrsiyariya bikêrkirina jêhatbûnên Mirovan li ser guhertina Cihana Şîna-
yî û li ser Menax Engels nivîstoka Carl Fraas: "Klima und Pflanzenwelt in der
Zeit, ein Beitrag zur geschichte beider", Landshut 1847. (Menax û Cihana Şîna-
yî bi derbasbûna demêre) bikartanî. Li ser vê nivîstoka han Karl Marx Friedrich
Engels di 25. Adarê sala 1868 de bi nameyekê ew aghdar kir. Belavker

dar bû Perçê gerandinê ji bona berkirinê, çiqasî vê berkirinê xwe ne li ser xwedikirina pêwistîyî hejarî a Bindestan sîfordikir. Bi Çaktirîn ev neha di şeweyê berkirina sermiyandarîyî serdar^{de} li ewropa rojavayî bicihtê. Sermiyandarên yeka yekan ên serdariya berkirinê û bihevguhertinê dikin, ew bes bi tenha dikarin xwe bi destketinên xweser ên rabûnên xwe mijûl bikin. Belê bi xwe ev bidestketina han- çiqasî ew xwe nêrî dîke ji sîda durustkirina çêkirî yanjî durustkirina bihevguhertî- bi carekê dire li paqdimîne; gihandina qazancê li nik firotinê ew bi tenha xwe dê bibe zembereka gerandinê.

Zanistîya civakîyî Borcuwazî, abûriya siyasîyî kilasîkî, xwe bi pîrbûn bes bi pêkêrkirinê civakîyî nêtkirîyî xweser ji karên Mirovan ên berkîrî li berkirinê û bi hevguhertinê mijûldîke. Ev bi carekê suwartê li ser sazmandîya civakî, a ev zanistîya han derxistinê tiyoriya wê ye. Li ku Sermiyandarên yeka yekan ji bona daxwaza qazancê^{xweser} berkirinê û bi hevguhertinê dikin, di pêşî pêşî de bes dikarin encamên nêzîk û ên xweser lê bêtin nerîn. Ger Çêkirvanê tekane yanjî Bazirganê tekane malê xweyî çêkirî yanjî ê kirî bes bi qazanceke wek heye bifroge, weha ew bextiyare, û ew guhê xwe nema didê, bê ka çî ji pêre dê bi mal re û bi Kirîyan re bibe. her wehaji bi kêrkirinê serdûstî ên wan rabûnan bi xwe jî. Çandinvanê Sipanî li kûba, ên daristanên serên çîyan dişewitandin û di arîyê de sergo didîtin ku têr dîke ji bona Neşkekîbi TENHA darê qehwîyî^{pir} dewlemend bi berên xwe, pê biçînin, ma çî xema wan bû, ku di pişt re guşîna paranên istîwayî, ên neha bi gurmî ber bi jêr de di herikin û bes bi tenha tehtên tazî li dû xwe dihiştin? Beramberî serdûstîyê û beramberî civakê li nik şeweyê berkirina frode bi piranî bes tenê bi serketina nêzîkî di navdestan de tê lênerîn; û di pişt re mero xwe^{hêjî} bîhetî dibîne, ku pêkêrkirinê durtir ên karên bi berkîrî ji bona vê pêkêrkirina xweser bi carekê yekeke dine, bi pîrbûn bi carekê dijî wê ye, jiber lihevkirina di navbera daxwazê û daxistinê de tê wergerandin ji bona serberjêrî xwe di serê beramber de, mîna çûyîna gerandina çêkirinê her deh salan ji me re dide xuyanî kirin û mîna li Elemanya jî di dema" topavêtinê"^{de} berlistikeke biçûk jê ew têde jîya: ku xwedîbûna taybetîyî a li ser karê xwe hatiye pêkhatin xwe bi pêwistî her û her bi pêgeve dixê ber bi nemabûna Xwedîbûna karkeran, di çaxa ku tevaya xwedîbûnê bi carekê bêtir û bêtir di destên NeKarkeran de tê civandin; jiber...

Engels ev karê han di sala 1876 de nivîsand.

Cara pêşî di kovara "Neue Zeit" de sala 1896 de hate belavkirin.

+Nêta Engels tengaya abûrîyî Cîhanî ye a 1873 de. Li Elemanya vê tangayê di gulana 1873 de bi "Qirçîna gewre" dest pêkir, a destpêkirina tengayeke pir dirêj bû, a xwe tanî dawîya heştê salî kişand. Belavker.
1. Li vir Destnivîstok tê rawestandin. Belavker.